

Attsjö Båtmansgård berättelser

Innehållsförteckning:

Göte Nilsson på Attsjö Båtmansgård sid 2

Göte Nilsson berättar om barndomen på Attsjö Båtmansgård och på Solglimten i Dädesjö.

Karl Nilsson var född 1890 på Nyatorp under Attsjö Kronogård. Föräldrarna Nils Isaksson och Kristina Petersdotter kom från Hemmesjö. När Nils plötsligen dog 1911, flyttade familjen först till torpet Källelycke och sedan till backstugan Högsby, granne med Lindeberg. 1919 grasserade spanska sjukan i Attsjö. Karl och hans lillebror Yngve smittades, men också Karls fästmö Anna från Byestad. Inom ett dygn dog både Anna och hennes syster Wendla. Karl överlevde men drabbades av följsjukdomar och blev aldrig helt återställd. Julafton 1920 flyttade han tillsammans med mor Kristina in hos sin syster Hilda, som var gift med muraren Karl Mörck i Dädesjö. Trots sin vacklande hälsa försörjde Karl Nilsson sig som järnvägsarbetare. Hade han haft krafter nog att följa med sin yngre bror Yngve till Norrland och arbeta som rallare eller hade Karl fått jobb på järnvägen hemmavid?

Sommaren 1927 stod det klart för Karl och Linnéa Magnusson att de skulle ha barn ihop. Hon kom från en stor familj i Tolg och hade åtta syskon. Fadern Alfred Magnusson hade tidigare varit arrendator, men ägde nu 1/8 mantal Stora Bråna. Efter konfirmationen hade Linnéa varit äldsta hemmavarande dotter och haft en tung arbetsbörda. De senaste fem åren hade hon tjänat på bondgårdar i Dädesjö. Fastän prästen på 1920-talet inte längre skrev piga utan tjänarinna, så var arbetet lika tungt. Den 13 augusti 1927 köpte Karl en tomt i Eke i Dädesjö

socken för 413 kronor och började bygga ett hus till sin blivande familj. Han fick lite hjälp av sin svåger med att mura skorstenen och sätta rappning utanpå vassmattorna, men snickrade gjorde Karl själv. Samma höst flyttade han och mor Kristina in i huset, som var långt ifrån färdigt. Bröllopet sköts fram till våren när bostaden beräknades vara färdig, men innan barnet skulle komma till världen. Påskafton den 7 april 1928 vigdes Karl och den femton år yngre Linnéa av pastor Per Liljorstrand i Dädesjö. Bröllopsmiddagen hölls i brudens hem på Stora Bråna i Tolg och dagen därpå föddes sonen Stig. Vi antar att allt ståhej runt bröllopet hade satt i gång värkarna i förtid. Det kändes säkert tryggt för Linnéa att föda i föräldrahemmet omgiven av mor och systrar och med hjälp av en känd barnmorska. Linnéa bodde kvar i Tolg tre veckor tills barnet blivit döpt. Gudmor och gudfar till lille Stig var hans mormor och morfar.

Brudparet under bröllopfesten.

Göte Nilssons enda foto på sin far.

I september 1929 föddes sonen Göte, som bland annat berättar om huset Solglimten i Dädesjö: - Huset hade tre rum och kök där nere och ett stort rum på ovanvåningen och ett litet rum med kök. Där bodde farmor Kristina tills hon dog 1932. Fast vi hade kakelugn både nere och oppe och två öppna spisar, så var det ett kallt hus. Där fanns helt enkelt inga pengar till att isolera huset ordentligt. Eftersom det var svårt att få tag på ved, gick vi och samlade kottar i skogen. Det blev en intensiv värme när man hällde på en spann kottar; det var varmt på kvällen men så iskallt på vintermorgnarna att det frös, både i vattenhinken och i pissepottan. Dessutom hade vi inte, bara utedass. Far byggde huset i Eket för att vi skulle ha tak över huvudet, men mer än så var det inte. Han var mycket sjuk i TBC och blev flera gånger inlagt på sanatoriet Lugnet i Växjö. Far var möbelsnickare och hade en verkstad med bandsåg och rikthyvel. Han plockade av säkringarna så att vi barn inte skulle använda maskinerna och skada oss när han inte var hemma, men vi hittade säkringarna och skruvade i dem igen. Vi hade det mycket fattigt. Ibland fick vi lägga oss hungriga. Anledningen till att vi saknade mat var att det inte fanns några pengar.

Karl Nilsson äldsta syster Ingrid var gift på Båtmansgård i Attsjö och ville hjälpa familjen på Solglimten. Göte berättar: - Jag kom dit första gången 1934 då jag var fem år och tillbringade sedan många somrar på Båtmansgården. Farbror Magnus och faster Ingrid var arrendatorer och hade sju barn, de flesta mycket äldre än jag. Gunhild var yngst och henne var jag mest tillsammans med. På somrarna plockade min kusin och jag massor av hjortron på Nyatorp, där min far och hans syskon hade vuxit upp. Vi gick först upp till Lyckanshöjd och därifrån ledde en stig genom skogen till Nyatorp, men det var ganska lång väg att gå och den stigen finns inte längre. Den har växt igen. På "Storevise" och "Lillevise" växte det massor av hjortron och det var ingen sank mark utan lätt att komma till att plocka. I dag är stället igenväxt med skog, så nu finns där inga hjortron. Den jag lekte mest med i Attsjö var Tubert på Torsagård, men vi gick aldrig ner till kanalen för den var vi mycket rädda för. En gång var jag uppe i Torslund och lekte. Vi "metade kycklingar", krökte ett spik, krängde på en daggmask och höll krokarna över buren och kycklingarna hoppade upp och svalde betet. Sedan fick jag aldrig mer komma dit och leka. Jag var inte många år då och vi förstod ju inte att det var farligt. Jag hjälpte till med arbetet på Båtmansgård fast jag inte var så gammal. Jag gallrade betor, räfsade hö, lärde mig att mjölka och så gjorde de en egen liten lie till mig, så jag också kunde vara med och slå hö, fast jag bara var 10 år. De två bröderna på Båtmansgård och jag sov i ett rum på bottenvåningen och flickorna sov på andra våningen. Köket var så litet att det inte fanns plats att äta där och föräldrarna säng fanns i samma rum som det stora runda matbordet. Eftersom faster Ingrid och farbror Magnus var uppe innan klockan fem varje morgon, så gick det ju bra. Dessutom fanns det en sal, men den användes bara när det var fest.

- På sommarkvällarna kunde man i Attsjö se många älgar komma ner i södra änden av mossen, där var kor och kalvar och tjurar. De betade den sådda havren så det blev aldrig mycket till skörd i den änden av sjön, men älgarna undvek att gå opp till byn så den havren klarade sig. Johan Ulrik på Torsagård och Karl på Kronogård brukade vara ute och "titta på äringen", som man sa i Attsjö. Gubbarna som ville ha koll på läget var ute och inspekterade sina ägor. En sommar var den gamla sjöbotten nästan helt uttorkad eftersom det hade regnat ovanligt lite, men på några ställen fanns det surhål. Ett av dessa låg bortåt Båtmansgård och där hade gubbarna fått syn på en älgdjur som hade gått ner sig. De bestämde sig för att rädda den och

hade fått ett rep runt älgen, vid bogen. Nu jobbade och slet dom och var helt insmorda med "mossavesa" (gammal sjöbotten) och såg ut som två lergubbar. Jag var där nere tillsammans med min kusin Gunhild. Vi stod vid sidan om och tittade på vad som hände, men när de skulle dra upp tjuren fick vi gå en bit bort. Efter att älgen hade kommit upp, skar karlarna en märkning i örat och när tjuren blivit fri sprang han en runda, liksom för att tacka dem, och försvann sedan in i skogen. Att det var samma älg som sköts vid jakten några år senare såg man tack vare öronmärkningen. Båda gubbarna var till åren komna och de lyckades dra upp älgen tack vare att Karl på Kronogård var en kraftkarl utan dess like.

Båtmansgård på 1930-talet. Boningshuset var en av Attsjös Norregårdar, som i samband med Lage skiftet 1834-1835, flyttades till denna plats närmare Byasjön. Där uppförde bergsrådet Aschan stora moderna ekonomibyggnader. När Göte bodde här som liten, odlades havre på den torrlagda sjöbotten. År 2014 återskapades våtmarken som kallas Lilla Attsjön. Bakom Båtmansgårds boningshus breder sjön ut sig över ungefär 55 ha. Foto: Göte Nilsson.

-När jag var i sexårs-åldern pratades det om att jag skulle gå i skola i Attsjö och bo på Båtmansgård, men där var för få elever i byn så skolan lades ner. Jag fick börja i Eket för där bodde ju min familj, men jag kände mig som det svarta fåret i familjen, eftersom jag var vänsterhänt och tvingades av fröken i skolan att skriva med högran. Hon höll upp det och visade för alla barnen hur illa jag skrev. Detta har förföljt mig hela livet.

Vi var fem barn; Stig, jag, Kurt, Lars och Kerstin som föddes i Växjö på sjukhuset 1934 och så hade mor ett missfall också. Därefter födde hon inga fler barn. Sexton år gammal blev min storebror Stig volontär i Kallinge, på flygfältet i Karlshamn. Och det var väl därför han blev inkallad den 14 april 1944, en av de allra yngsta som mobiliserades i Sverige under andra världskriget.

-Eftersom familjen på Båtsmansgård hade fem flickor i lämplig ålder ordnades det sommartid dans i den stora rymliga logen. Det var mest ungdomar från Attsjö och ibland några från "Kåste" (Kårestad) som kom för att dansa. Fritz från Lyckanshöjd spelade alltid dragspel och han var duktig på att spela. Logen var lövad och fin och ibland var där två musikanter. Min kusin Hilma var piga på Byestad och jobbade för Signe och Hjalmar Johansson. Hilma hade förlovat sig med Arvid och jag minns hur ungdomarna i byn drog björk i maj 1939, innan hon skulle gifta sig. De lade björken ända upp till Båtsmansgårds ytterdörr så att den skulle blockeras, men dörren gick inför, så det var inga problem att öppna den. Så bjöds alla på kaffe och kakor och då blev det annat ljud i skällan. Björken sågades upp och så tillverkade man kavel och vagga och en massa andra redskap, som Hilma och Arvid fick till hemmet. Han jobbade vid Skanska 1940 och just som Hilma låg på sjukhuset och skulle föda, blev han blixtkallad till Värmland och måste åka på en gång. Arvid skyndade sig till sjukhuset för han ville tvunget se sin nyfödde son, men en stor bastant barnmorska ställde sig i vägen och blockerade dörren och sade att där fick bara mödrar och barn vara. Tyskarna hade angripit Danmark och Norge och Arvid tänkte att "om de anfaller Sverige också, kommer jag inte från Värmland med livet i behåll". Den nyblivna fadern kände att han måste få se pojken och säga Adjö till sin Hilma, så han slängde undan barnmorskan och gick in.

-1941 var far intagen på sanatoriet i Växjö igen. När han försämrades var jag inte hemma, eftersom jag då bodde ett helt år hemma hos min morbror i Tolg. Mor fick ett brev från sjukhuset där de meddelade att far hade dött den 8 augusti. Hon läste och grät. Hon grät så mycket att tårarna blötte upp bladet och brevet blev nästan oläsligt. Det fanns en man som skrev en nekrolog i tidningen om far. Där nämns bland annat att han hade gjort en ordförandestol och lagt ner mycket jobb på den – det måste ha varit innan vi barn föddes. Jag kände inte min far så mycket, för jag var ju så ofta uppe i Attsjö, men jag minns att han var fanatisk godtemplare och vi såg honom aldrig dricka ett endaste glas alkohol. Jag vet att han hade fotograferat mycket i ungdomen, både med glasnegativ och senare med vanlig kamera. Far fotograferade på bröllop och begravningar och så, men det var långt innan jag blev till. Så berättade han om ett par gamla tanter som han hade fotograferat i Skortaryd, men de var inte nöjda för "dom blev inte bra på korten". "Kameran förskönar inte", sa far till dem. En del av fotografierna var unika, som när de kolade uppe vid Nyatorp. Far hade massor av glasnegativen, men alla försvann när mor dog 1947. Det blev en sådan oreda när vi barn skingrades efter hennes död, så ingen vet vad som hände med foton och negativ.

-Mor hade också fått TBC och var inlagd två omgångar på sanatoriet Vilan i Växjö. Därifrån skrev hon brev till oss och där dog hon den 30 augusti 1947. Hon hade otur. Samma år som de hade fått medicinen som kunde bota TBC, så dog hon 42 år gammal. Jag var arton år då. När far dog hade jag nyss fyllt tolv. Det var mening att jag skulle konfirmera mig i Furuby 1943 men så blev det inte, varför vet jag inte.

Slutord:

1952 gifte Göte sig med Laila Nilsson från Söraby och de fick två döttrar. Han försörjde sig först som jordbruksarbetare men blev sedan snickare och berättar att det största projekt han jobbat med, var när Skanska byggde Rättspsykiatriska kliniken på Sankt Sigfrids sjukhus i början på 1980-talet. Det tog nästan tre år och han var med precis hela tiden; ”från den första spiken till den sista skruven”. Göte blev byggmästare och liksom sin far behärskade han dessutom finsnickeri och var också möbelsnickare.

Nu skriver vi 2023, Göte är 93 år och förutom sina döttrar Anne och Birgitta har han fyra barnbarn och sex barnbarnsbarn. När Göte och Laila gifte sig var de tjugotre respektive nitton år gamla. Strax innan de skulle fira järnbröllop, dvs. sin sjuttionde bröllopsdag, dog Laila i november 2022. Saknaden går inte att beskriva med ord.

Vill du läsa mer om Karl Nilsson, se Torp under Norregård – Berättelser – Högsby.

Källförteckning:

Samtal med Göte Nilsson per telefon 19/9 2021, 11/1 2023 och 9/2 2023.

Arkiv Digital: Församlingsböcker.

